

Täysistunto

Tiistai 13.12.2016 klo 9.35—18.27

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 140/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 28/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 28/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

18.19 Joonas Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Peruspalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla, ja rahoitus jakaantuu kuntien ja valtion kesken. Vielä 1990-luvulla valtionosuus oli 58 prosenttia, kun ensi vuonna se on enää hieman yli 25 prosenttia. Kansalaisten yhdenvertaisten perusoikeuksien toteutumisen kannalta on ongelmallista, että valtio vetäytyy peruspalveluiden rahoituksesta ja rahoitusperiaatteen toteutumisesta, jolloin kaikilla kunnilla ei ole tosiasiallisia taloudellisia edellytyksiä selvittää tehtävistään.

Hallitus ehdottaa nyt tässä esityksessä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia muutettavaksi siten, että kunnan peruspalveluiden valtionosuutta alennettaisiin 0,38 prosenttiyksikköä. Tämä tarkoittaa siis vuonna 2017 sitä, että kuntien peruspalveluiden valtionosuusprosentti olisi tuo 25,23. Näin ollen valtionosuusprosentissa on myös otettu huomioon sekä edellisten hallitusten että myös pääministeri Juha Sipilän hallituksen päättämät sopeutustoimet.

Myös vuonna 2017 kunnallisveroperusteisiin tehtävät muutokset esitetään huomioitavaksi peruspalveluiden valtionosuudessa. Nettomääräisesti verotulot vähenevät 390 miljoonaa euroa, mikä kompensoidaan kunnille lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta 71,45 euroa asukasta kohden. Koska kuntakohtaiset kunnallisveromuutokset vaihtelevat, muutoksia tasataan kuntien kesken siten, että minkään kunnan tulot eivät muutu. Näin jatketaan aikaisempaa menettelyä.

Euromääräisesti merkittävimmät peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2017 vaikuttavat muutokset ovat veromenetyksen kompensatio, 390 miljoonaa, kilpailukykysojien mukseen liittyvä valtionosuusleikkaus, miinusta 356 miljoonaa, ja suorat valtionosuusleikkaukset, miinusta 125 miljoonaa. Euromääräisesti merkittävä vaikutus on myös kuntien perustoimeentulotuen maksuosuuden huomioon ottamisella, joka toteutetaan valtionosuutta vähentämällä, miinusta 331 miljoonaa euroa, kun tämän tuen maksatus siirtyy kunnilta Kelaan ensi vuoden alussa. Lisäksi siirron johdosta valtionosuutta leikataan 31 miljoonalla eurolla kuntien hallintomenojen säästöarvioon perustuen. Ja näin ollen vuonna 2017 kun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2016 vp

nan peruspalveluiden valtionosuus alenee 440 miljoonalla eurolla. Vaikka osa muutoksista on kustannusneutraaleja kuntatalouden kannalta, kiristää valtionosuuden 125 miljoonan euron suora leikkaus yhdessä kilpailukyky sopimuksen nettovaikutusten kanssa, joka oli se miinus 90 miljoonaa euroa, kuntataloutta ensi vuonna. Ja tähän vuoden 2017 talousarvioesitykseen sisältyy useita muutoksia, joiden kustannusvaikutuksista ei ole riittävää tietoa valmistelun keskeneräisyydestä johtuen.

Monen säästön kustannusvaikutukset leikataan valtionosuuksista ennakkoon jo heti ensimmäisenä voimaantulovuonna, ja kyseisten toimenpiteiden säästövaikutuksen toteutuminen kunnille on osin epävarmaa ja osin jopa epätodennäköistä. Tämä lisää kuntien painetta henkilöstösäästöihin ja veronkorotuksiin.

Kilpailukyky sopimus on yksi valtionosuuksiin vaikuttavista kokonaisuuksista, jonka säästövaikutukset leikataan kunnilta etupainotteisesti ja säästöjä vahvasti yläkanttiin arvioiden. Kilpailukyky sopimus vaikuttaa kuntatalouteen monella tavalla. Osa niistä on kuntataloutta heikentäviä ja osa vahvistavia. Silti toimien yhteisvaikutus näyttää olevan selkeästi miinuksella kuntien kannalta. Onkin erityisen tärkeää, että vaikutuksia tarkastellaan kokonaisuutena ja yhtälö käännetään tasapainoon. Samalla merkittävätkin erot kuntien välillä tulee huomioida. Erilaisten säästöjen löytäminen kansalaisten perusoikeudet turvaavalla tavalla on erittäin haasteellista erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kohdalla. Ja näitähän säästöjä täällä tänäkin syksynä ollaan moneen kertaan käsitelty.

Oikeastaan pitkälti edellä luetelluin perustein tässä yhteydessä omana vastalauseenamme, johon myös vasemmistoliitto ja vihreät valiokunnassa yhtyivät, esitämme, että valtionosuusleikkaukset liittyen kilpailukyky sopimukseen, tämä 90 miljoonaa euroa, varhaiskasvatukseen, 18,6 miljoonaa euroa, indeksisäästöihin, 75 miljoonaa euroa, ja vanhuspalvelulakiin, 13,2 miljoonaa euroa, sekä 190 miljoonaa euroa toisen asteen koulutuksesta perutaan. Yksityiskohtaiset perusteet ja myös ne pykälämuutokset löytyvät sitten sieltä vastalauseesta.

18.25 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Kun tulin kunnallispolitiikkaan mukaan 90-luvulla, niin silloin valtionosuusprosentti oli tuo edustaja Räsänen mainitsema 58 prosenttia. Tänä vuonna, kun olen oman kaupunkini valtuuston puheenjohtaja, valtionosuusprosentti on enää hieman yli 25 prosenttia. Vuoden 2017 kunnan peruspalveluiden valtionosuus alenee äsken kuullut 440 miljoonaa euroa. Vaikka osa näistä muutoksista onkin kustannusneutraaleja, on näiden leikkausten vaikutus joka tapauksessa kuntatalouteen kielteinen.

Itse haluan kritisoida vielä erikseen tätä talousarvioesitykseen liittyvää kustannusvaikutusten arviointia, joka keskeneräisyydessään on huolestuttava. Näiden säästöjen kustannusvaikutuksista ei ole tosiasiallista tietoa, ja ainoastaan — kaiken epävarmuuden keskellä — on varmaa se, että tämä lisää kuntien painetta henkilöstösäästöihin ja veronkorotuksiin. Näin ollen kannatan edustaja Joona Räsänen tekemiä vastalauseen mukaisia ehdotuksia.

18.26 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Edellisessä kohdassa käsitelimme perusoikeuksia, ja niistä on kyse tämänkin esityksen kohdalla. Kansalaisten yhdenvertaisten perusoikeuksien toteutumisen kannalta on ongelmallista se, että valtio vetäytyy osin peruspalvelujen rahoituksesta ja rahoitusperiaatteen toteutumisesta, jolloin kaikilla kunnilla ei ole tosiasiallisia taloudellisia edellytyksiä selvittää tehtävissään. Tämänkin esityksen osalta voidaan todeta, että paine henkilöstösäästöihin ja veronkorotuksiin kunnissa tulee lisää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2016 vp

tymään. Kun otamme vielä huomioon sen, että väestö ikääntyy ja samalla myös korkealla tasolla oleva työttömyys lisää kuntien menopaineita huomattavasti lähivuosina, niin tässä suhteessa näen ongelmia tämän esityksen kohdalla.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.